

МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARGA AHLOQIY TARBIYA BERISH

Choriyeva Durdona Anvarovna

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha ta'lim fakulteti Maktabgacha ta'lim

psixologiyasi va pedagogikasi kafedrasi dotsenti,

Nurillayeva Karomat Hasan qizi

“Maktabgacha ta'lim psixologiyasi va pedagogikasi”

yo'nalishining 4 kurs talabasi

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ahloqiy tarbiya berish – bu ularning shaxsiyatini shakllantirish, to'g'ri qadriyatlar va axloqiy me'yorlarni tushunib yetishlariga yordam berishning muhim bosqichidir. Bu davrda bolalar dunyoqarashi, munosabatlari va xulq-atvorlarini shakllantirishda katta ahamiyatga ega, chunki bu yoshda ular o'z atrofidagi dunyoni o'rganish va boshqalar bilan muloqot qilish orqali ko'plab ijtimoiy va axloqiy ko'nikmalarni egallashadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ahloqiy tarbiya berishning asosiy maqsadlari:

1. To'g'ri axloqiy qadriyatlar va me'yorlarni o'rgatish: bolalar o'zlarining xulq-atvorida adolat, halollik, mehru-muhabbat, yordamsevarlik, va hurmat kabi asosiy qadriyatlarni o'zlashtiradilar.
2. Jamoada birgalikda yashashni o'rgatish: bolalarni o'zaro hurmat va yordam ko'rsatishga, jamoada ishlashga o'rgatish.
3. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish: bolalar ijtimoiy munosabatlarni to'g'ri o'rganishlari, boshqalar bilan birga ishlashni, o'z fikrlarini ifodalashni va hamkorlikda harakat qilishni o'rganishlari kerak.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ahloqiy tarbiya berishning asosiy yo'llari:

1. O'yin va faoliyat orqali axloqiy qadriyatlarni o'rgatish: Bolalar o'yinlar orqali ko'p narsalarni o'rganadilar. Turli o'yinlar, masalan, rolli o'yinlar, jamoaviy o'yinlar orqali ular boshqalar bilan muloqot qilishni, o'zaro yordam berishni va qoidalariga rioya qilishni o'rganadilar. O'yinlar orqali bolalar o'zining xulq-atvorini tahlil qilib, to'g'ri va noto'g'ri xatti-harakatlarni ajrata boshlaydilar.
2. O'rnak ko'rsatish (shaxsiy misol): Bolalar o'z ota-onalari va tarbiyachilaridan ko'p narsani o'rganadilar, chunki ular kattalar bilan ko'proq muloqot qilishadi. Agar kattalar o'zlarining xulq-atvorida halollik, samimiyat, mehnatsevarlik va boshqa axloqiy qadriyatlarni namoyon etishsa, bolalar ham shu tarzda xulq-atvorni o'zlashtiradilar.

3. Kitoblar va ertaklar orqali ahloqiy qadriyatlarni o'rgatish: Bolalarga ahloqiy hikoyalar, ertaklar va she'rlar o'qib berish orqali axloqiy qadriyatlarni tushuntirish mumkin. Ertaklar orqali bolalar hayotdagi to'g'ri va noto'g'ri xatti-harakatlarni ajratishni o'rganadilar. Masalan, mehribonlik, do'stlik, yomon odatlar va ularning oqibatlarini haqida hikoyalar bolalarni axloqiy jihatdan tarbiyalashga yordam beradi.

4. Tarbiyaviy muloqot va suhbatlar: Bolalar bilan muntazam ravishda suhbatlar o'tkazish orqali ular axloqiy qoidalar va to'g'ri xulq-atvor haqida o'z fikrlarini ifodalay olishadi. Masalan, "Yaxshi ishni bajarish nega muhim?" yoki "O'zingizga yordam bera oladigan boshqa bolalarga qanday yordam bera olasiz?" kabi savollar bolalarga axloqiy muammolarni tushunishga yordam beradi.

5. O'zaro hurmat va muomalaga o'rgatish: Maktabgacha yoshdagi bolalar o'zaro hurmat va inoyatni o'rganishlari kerak. Buni amaliy tarzda ko'rsatish va ularga boshqalar bilan salomlashish, rahmat aytish, o'z fikrlarini hurmat bilan bildirish kabi oddiy xulq-atvorlar orqali tarbiyalash mumkin. Bunday kichik amallar orqali bolalar boshqalar bilan ijobiy munosabatlarni rivojlantiradilar.

6. Mehru-muhabbat va yordamsevarlikni rivojlantirish: Bolalarga boshqalar uchun mehribon bo'lish, yordam berish va boshqalar uchun quvonch keltirishni o'rgatish juda muhim. Masalan, ular o'yinchoqlarini bo'lishish, do'stlariga yordam berish, o'rganayotgan narsalari haqida boshqa bolalar bilan o'rtoqlashish orqali bu ko'nikmalarni rivojlantiradilar.

7. Xatoliklarni tushuntirish va to'g'rilash: Bolalar ba'zan noto'g'ri xatti-harakatlar qilishi mumkin. Bunday holatlarda ularni jazolashdan ko'ra, xatolikni tushuntirish, nima uchun bu xatti-harakat to'g'ri emasligini va qanday yaxshiroq harakat qilish mumkinligini tushuntirish muhimdir. Bu ularda to'g'ri xulq-atvorni o'zlashtirishga yordam beradi.

Ahloqiy tarbiyaning afzalliklari:

- Shaxsiyatni shakllantirish: Bolalar o'zlarini va boshqalarni hurmat qilishni, odob-axloqni saqlashni o'rganadilar.
- Ijtimoiy moslashuv: Yaxshi axloqiy me'yorlar bolalar jamoaga qo'shilish, boshqalar bilan yaxshi munosabatlar o'rnatish va ijtimoiy guruhlarda o'zlarini to'g'ri tutishlari uchun asos bo'ladi.
- O'z-o'zini anglash: Bolalar o'z xulq-atvorining oqibatlarini tushunib, o'zini yanada yaxshi yo'nalishda rivojlantiradilar.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarga ahloqiy tarbiya berish nafaqat ularning ijtimoiy va axloqiy rivojlanishi uchun, balki hayotga moslashish va jamiyatda muvaffaqiyatli bo'lish uchun juda muhimdir. Ularni to'g'ri qadriyatlar,

hurmat, mehr va halollik kabi axloqiy me'yorlar bilan tarbiyalash orqali, bolalar kelajakda yaxshiroq insonlar bo'lishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Kayumova N.M. "Maktabgacha pedagogika".2013 y.
2. M.Hakimova, M.Ma'rufova "Bolalarni ijtimoiy moslashuvi" 2021 y.
3. Chorjeva, D. (2020). DIAGNOSTICS AS A BRANCH OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL KNOWLEDGE AND TYPE OF RESEARCH ACTIVITY OF A TEACHER. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(3).
4. Choriyeva, D. (2022). TARBIYACHINING PEDAGOGIK MAHORATINI OSHIRISHDA PEDAGOGIK TEXNIKANING ROLI. Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: Nazariy va amaliy izlanishlar, 1(24), 101-103.
5. Чориева, Д. А. (2021). МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ РАБОТЫ С АГРЕССИВНЫМИ ДЕТЬМИ. In Человек в современном мире: пространство и возможности для личностного роста (pp. 152-161).
6. Чориева, Д. А. (2019). Педагогическая диагностика в условиях дошкольного образования. Актуальные проблемы современного образования: опыт и инновации, 86.
7. Чориева, Д. А., & Ражабова, Г. Ф. (2022). ЗНАЧЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ДИАГНОСТИЧЕСКОГО СРЕДСТВА В ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ. Results of National Scientific Research International Journal, 1(6), 327-343.
8. Чориева, Д. А. (2022). ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ДИАГНОСТИКА ФАОЛИЯТИ БИЛАН ШУҒУЛЛАНУВЧИ ШАХСГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР: <https://doi.org/10.53885/edinres>. 2022.9. 09.014 Чориева Дурдона Анваровна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Мактабгача таълим факультети Мактабгача таълим психологияси ва педагогикаси кафедраси педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), в. б. доценти. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (9), 99-102.
9. Chorjeva, D. A. BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY MAHORATLARINI OSHIRISH YO'LLARI. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI, 385.

10. Anvarovna, C. D. (2024). MANAGEMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN PRESCHOOL EDUCATION. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 58-62.
11. Anvarovna, C. D. (2024). MAKTABGACHA TA'LIMDA PEDAGOGIK DIAGNOSTIKA VA KORREKSIYALASHNING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 48-53.
12. Anvarovna, C. D. (2024). TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA INNOVATION PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK DIAGNOSTIK SAMARALI METODLARDAN FOYDALANISH. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 54-57.
13. Choriyeva, D., & Ahmadova, S. (2023). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ertaklarning ahamiyati. Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali, 1(2-3).
14. Durдона, C. (2023, December). KREATIVLIK ORQALI BOLALARNING QOBILYATLARINI OSHIRISH. In " Conference on Universal Science Research 2023" (Vol. 1, No. 12, pp. 302-305).
15. Durдона, C. (2023). BOLALARDA KREATIVLIK QOBILYATINI RIVOJLANTIRISH. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 265-270.
16. Choriyeva, D. (2023). OILA VA MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA AMALGA OSHIRILADIGAN IJTIMOIIY VAZIFALAR. Talqin va tadqiqotlar, 1(32).
17. DURDONA, C., & SHAHNOZA, K. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING KREATIVLIGINI OSHIRISHDA TASVIRIY FAOLIYATNING O 'RNI. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 1(7), 191-196.